

MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS
OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Issue 1(65)

**Warsaw
2024**

MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS

ISSUE 1(65)

January 2024

Collection of Scientific Works

WARSAW, POLAND
Wydawnictwo Naukowe "iScience"
31 January 2024

ISBN 978-83-949403-3-1

MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS: a collection scientific works of the International scientific conference (31 January, 2024) - Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2024 - 39 p.

Editorial board:

Bakhtiyor Amonov, Doctor of Political Sciences, Professor of the National University of Uzbekistan

Baxitjan Uzakbaevich Aytjanov, Doctor of Agricultural Sciences, Senior Scientific Researcher

Bugajewski K. A., doktor nauk medycznych, profesor nadzwyczajny Czarnomorski Państwowy Uniwersytet imienia Piotra Mohyla

Yesbos'i'n Polatovich Sadi'kov, Doctor of Philosophy (Ph.D), Nukus branch Tashkent state agrarian university

Tahirjon Z. Sultanov, Doctor of Technical Sciences, docent

Shavkat J. Imomov, Doctor of Technical Sciences, professor

Nazmiya Muslihiddinova Mukhitdinova, Doctor of Philology, Samarkand State University, Uzbekistan

Sayipzhan Bakizhanovich Tilabaev, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor. Tashkent State Pedagogical University named after Nizami

Marina Berdina, PhD

Hurshida Ustadjalilova, PhD

Dilnoza Kamalova, PhD (arch) Associate Professor, Samarkand State Institute of Architecture and Civil Engineering

Juraeva Sarvinov Boboqulovna, Associate Professor of Philological Science, head of chair of culturology of Khujand State University named after academician B. Gafurov (Tajikistan)

Oleh Vodiani, PhD

Languages of publication: українська, русский, english, polski, беларуская, казакша, o'zbek, limba română, кыргыз тили, Հայերէն

The compilation consists of scientific researches of scientists, post-graduate students and students who participated International Scientific Conference "MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS". Which took place in Warsaw on 31 January, 2024.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees.

The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

ISBN 978-83-949403-3-1

© Sp. z o. o. "iScience", 2024

© Authors, 2024

TABLE OF CONTENTS

SECTION: EARTH SCIENCE

- Donets Iryna, Nepsha Oleksandr, Khomotiuk Yurii,
Koval Dmytro, Vinnichenko Olena (Zaporizhzhia, Ukraine)**
NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AS AN ASPECT
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF MANKIND 4

SECTION: PEDAGOGY

- Hryshko Svitlana, Levada Olga, Prokhorova Larysa, Nepsha Oleksandr,
Zavyalova Tetyana (Zaporizhzhia, Ukraine)**
FORMATION OF FUTURE GEOGRAPHY TEACHER'S PROFESSIONAL AND
PEDAGOGICAL COMPETENCE IN A PEDAGOGICAL INSTITUTION OF HIGHER
EDUCATION 7
- Protsenko Andrii, Kotova Olena, Tsybulska Viktoriia,
Sukhanova Hanna, Kyriienko Oleksandr (Zaporizhzhia, Ukraine)**
REQUIREMENTS FOR PERSONAL AND PROFESSIONAL QUALITIES
OF A FUTURE SPECIALIST IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS..... 11
- Кожаметова Турсынай Калдыбеккызы (Астана, Қазақстан)**
ФИЗИКА ЖӘНЕ ИНФОРМАТИКА ПӘНДЕРІ БОЙЫНША КІРІКТІРІЛГЕН
САБАҚТАРДЫҢ ӘДІСТЕРІ 14

SECTION: POLITICAL SCIENCE

- Даркулова Г.С., Есеркепова Ж.О. (Алматы, Қазақстан)**
КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ КРЕАТИВТІ ЭКОНОМИКАНЫ ДАМУДАҒЫ
МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТЫНЫҢ РӨЛІ 19

SECTION: TECHNICAL SCIENCE. TRANSPORT

- Куканов Нурберген Аскарулы, Исахан Жәнібек Омарұлы,
Мұрат Акбота Русланқызы, Әли Дәулет Төреғалиұлы
(Алматы, Қазақстан)**
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ДИНАМИЧЕСКОГО МОНИТОРИНГА
ПОЕЗДОВ..... 25

SECTION: SCIENCE OF LAW

- Байзакова Р.Б., Таджиханова Б.Т., Төленді М.А. (Алматы, Қазақстан)**
ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚТАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ӘДІЛЕТТІЛІКТІ ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ
МАҚСАТЫНЫҢ РӨЛІ..... 29
- Таджиханова Б.Т., Байзакова Р.Б., Толенди М.А. (Алматы, Казахстан)**
РОЛЬ СЕМЬИ В ВОСПИТАНИИ АНТИКОРРУПЦИОННОГО
ПОВЕДЕНИЯ ЛИЧНОСТИ..... 34

SECTION: EARTH SCIENCE

Donets Iryna

Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor,

Nepsha Oleksandr

Senior Lecturer,

Khomotiuk Yurii

3rd year student majoring in 014.07 Secondary Education (Geography),

Koval Dmytro

1rd year student majoring in 014.07 Secondary Education (Geography),

Vinnichenko Olena

1rd year student majoring in 014.07 Secondary Education (Geography)

Bogdan Khmelnitsky Melitopol State Pedagogical University

(Zaporizhzhia, Ukraine)

NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AS AN ASPECT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF MANKIND

Abstract. *The problems of nature management have always been important for humanity, but they have become most relevant in our time, when human economic activity has caused major changes in the natural environment throughout the planet. This is explained by a sharp increase in the world's population, excessive use of natural resources and the consequences of the scientific and technological revolution.*

Key words: *rational environmental management, natural resources, sustainable development, environmental pollution.*

Natural resources are the bodies and forces of nature that people use to sustain their existence. They include sunlight, water, air, soil, plants, animals, minerals and everything else that is not created by humans, but without which they cannot exist as living beings or as producers.

They are used as: direct objects of consumption (drinking water, air oxygen, edible and medicinal wild plants, fish, etc.); means of labour with which social production is carried out (land, waterways, etc.); sources of energy (hydropower, fossil fuel reserves, wind energy, etc.). In addition, natural resources are used for recreation, health improvement and other purposes [3].

Natural resources are classified according to the following criteria – by their use in production (agricultural and industrial), health (recreational), aesthetic, scientific, etc.; by their belonging to certain components of nature – land, water, minerals, flora and fauna, etc; replaceable (e.g., fossil fuels and mineral resources can be replaced by wind and solar energy)

and irreplaceable (the oxygen in the air we breathe or the fresh water we drink can be replaced by fresh water).

The division by use is very arbitrary, since the same resource, for example, water in a lake, can be used for industrial, agricultural and recreational purposes, or has a high aesthetic value. Inexhaustible resources include sunlight, atmospheric air, water, wind energy, waterfalls, etc. However, not only the quantity but also the quality of these resources is important: for example, not water in general, but drinking water; not air in general, but air suitable for breathing, etc.

Thus, even quantitatively inexhaustible resources may become unusable due to changes in their quality under the influence of human activity. Exhaustible natural resources are divided into renewable, relatively renewable and non-renewable.

The process of exploiting natural resources to meet the material and cultural needs of society is called nature management. It can be rational (reasonable) and irrational.

Sustainable development is the development of a society that allows it to meet the needs of the present generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Sustainable development is defined by the United Nations as the main direction of human civilisation in the 21st century, as any other path will inevitably lead to a global environmental catastrophe. Ukraine joined international initiatives, taking into account the main ideas and principles declared at the UN Conference on Environment and Development (1992). A process of change has been launched aimed at preserving the properties of natural components and the country's natural resource potential [1, 6].

An indispensable component of sustainable development of society is rational environmental management, which ensures the conservation of natural resources.

Rational environmental management means careful study, use, protection and reproduction of natural resources, taking into account not only current but also future interests of the national economy and human health.

The main areas of rational environmental management are as follows

- integrated use of mineral and raw material resources and utilisation of production waste
- introduction of resource-saving equipment and technologies, environmentally friendly transport
- widespread use of secondary raw materials in various areas of economic activity
- restoration of land fertility;
- effective regulation of forest use, maintenance of forest productivity, active reforestation;
- environmental monitoring;
- preservation of recreational resources, expansion of the nature reserve fund and ecological network [2-5].

In most cases, the current state of natural resource management can be described as irrational, leading to the depletion (up to the point of disappearance) of natural resources, even renewable ones, and environmental pollution. There are several reasons for this. They include insufficient knowledge of the laws of ecology, weak material interest of producers, low environmental culture of the population, etc.

The anthropogenic cycle of substances is accompanied by high consumption of natural resources and a large amount of waste, which causes environmental pollution. Therefore, the main task is to develop technologies that allow us to close the anthropogenic cycle as much as possible, the so-called low-waste, low- and no-waste technologies.

A low-waste technology is a production method that ensures the most efficient use of raw materials and energy with minimal waste and energy losses. An important condition for low-waste technology is recycling – the reuse of material resources, which saves raw materials and energy and reduces waste [2, 4].

Biotechnology is the methods and ways of obtaining products, phenomena and effects useful for humans with the help of living organisms (mainly microorganisms) [2, 4].

REFERENCES

1. Боголюбов В. М., Клименко М. О., Мельник Л. Г. та інші. Стратегія сталого розвитку: Підручник. Херсон: Олді-плюс, 2019. 446 с.
2. Галушкіна Т.П. *Економіка природокористування*. Навчальний посібник. Харків: Бурун Книга, 2009. 480 с.
3. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С., Коваль Я.В., Новоторов О.С., Паламарчук М.М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. Київ: РВПС України. 1999. 716 с.
4. Коренюк П. І., Федулова С. О. *Економіка природокористування*. Навчальний посібник. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. 274 с.
5. Сухарев С. М., Чундак С. Ю., Сухарева О. Ю. *Основи екології та охорони довкілля: навч. посібник для студентів ВНЗ*. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 393 с.
6. Nepsha O., Levada O., Arsenenko I., Donchenko L., Prokhorova L. Environmental aspects of sustainable development. Theoretical and applied aspects of sustainable development. Monograph 33. Katowice: Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. P. 140-146

SECTION: PEDAGOGY

Hryshko Svitlana

Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor,

Levada Olga

Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor,

Prokhorova Larysa

Candidate of Geological Sciences, Associate Professor,

Nepsha Oleksandr

Senior Lecturer,

Zavyalova Tetyana

Senior Lecturer

Bogdan Khmelnsky Melitopol State Pedagogical University

(Zaporizhzhia, Ukraine)

FORMATION OF FUTURE GEOGRAPHY TEACHER'S PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCE IN A PEDAGOGICAL INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

Annotation. *The article is devoted to the problem of forming the professional and pedagogical competence of future geography teachers in a pedagogical institution of higher education. The structure of the professional and pedagogical competence of the teacher includes four components: emotional and value, subject and theoretical, operational and technological, professional and personal.*

Key words: *professional and pedagogical competence, future geography teacher, emotional and value component, theoretical and theoretical component, operational and technological component, professional and personal component.*

Taking into account the strategic tasks of pedagogical education not only in transferring to the student a set of knowledge, skills and abilities in the professional and pedagogical sphere, but also in the development of pedagogical intuition, creativity, diversity of interests, outlook, ability to self-learn, as well as in the formation of universal values, the teacher's professional and pedagogical competence can be understood as an integral professional and personal characteristic of the teacher, which includes practical readiness to perform professional and pedagogical functions of the teacher [14].

The analysis of scientific and pedagogical literature [1-14] allowed us to identify four components in the structure of the future geography teacher's professional and pedagogical competence: emotional and value, subject and theoretical, operational and technological, and professional and personal.

The emotional-value component focuses on the subjective value position of the individual in the educational process, which is associated with the value perceptions of the

future teacher, the ability to understand the essence and show interest in pedagogical activity, understand their role and purpose, be able to choose a target and meaningful attitude to actions and facts, and make responsible decisions. Thus, it allows to provide a mechanism of moral self-determination of the future teacher in situations of educational and extracurricular activities.

The subject-theoretical component of the geography teacher's professional competence involves adequate perception and understanding of natural and social processes of reality. It determines the availability of knowledge (geographical, general humanitarian, natural science, psychological and pedagogical, information and computer science, etc.), which represent a certain integral formation and are characterised by such qualities as flexibility, dynamism, variability, adaptability, prognosticity, continuity, interdisciplinarity, integrity, depth, generalisation, dialectic.

The operational and technological component is represented by the formation of pedagogical competences during the period of students' study in a higher pedagogical educational institution. There are six main groups of competences: general educational, design, organisational, communicative, reflective, and creative.

General educational competences are ways of obtaining information about the world, studying students in the context of personality development (i.e. the ability to work with geographical, psychological, pedagogical and methodological literature).

Design and diagnostic skills provide the strategy and tactics of their own professional and pedagogical activities: the ability to formulate final and intermediate learning objectives; select the content of educational material in accordance with the learning objectives, age and individual characteristics of students; choose effective methods, forms and means of teaching; design lesson and topic plans; apply new pedagogical technologies, etc. Of particular importance are the teacher's diagnostic skills: the use of various methods of diagnosis and objective assessment of students' geography skills based on differentiated and personality-oriented approaches.

In addition, the project competencies are aimed at acquiring a number of special, specific skills necessary for teaching geography in schools, namely

- measure, observe, identify, define, describe, characterise, compare, evaluate, predict, etc.

- connect geographical knowledge with life and practice in general;

- independently study topical issues of geographical science.

One of the priority skills for a geography teacher is organisational skills related to the specifics of the subject - organising excursions, field practices, hikes, practical work, ecological trails, etc.

Awareness of the reasons for one's own activity, adequacy of self-assessment, professional self-awareness of oneself as a subject of pedagogical activity allow us to speak about a special group of skills – reflective skills that arise when a teacher performs self-assessment activities.

Creative skills are the ability to go beyond the normative work, to implement innovative approaches, creative projects, the ability to infect children with creativity and develop their creative potential.

Communication competences are the ability of a teacher to control his or her emotional state, facial expressions, gestures, and speech culture.

And finally, the professional and personal component is understood as the subject's abilities that affect the effectiveness of professional activity, such as the teacher's awareness of the norms, rules, model of the teaching profession, correlation of oneself with a certain professional standard, formation of a positive psychological position that affects not only one's own activity but also the general climate of interaction with the subjects of the educational process (students, parents, colleagues), the ability to set tasks and make decisions, to rely on the teacher's work, and the ability to make decisions. Among the personal qualities, it is necessary to note the development of empathy, tolerance, and creativity of students through the implementation of socially significant functions inherent in the content of geographical sciences.

All of the above makes it possible to define the professional competence of a future geography teacher as an integrative indicator that characterises the overall quality of professional and personal development. It is important to note that the effectiveness of a particular training model should be judged not only by the degree of development of individual components of professionally significant personality qualities, but also by the links between them.

REFERENCES

1. Адобовська М. В., Ю Тригуб В.І. Роль педагогічної практики у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя географії. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія Педагогічні науки*. 2019. № 2. С. 57-61.
2. Брюховецька Є.В. Сутність і структура професійної компетентності. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2013. № 3(56). С. 12–19.
3. Гавришак Г. Р. Компетентність та ключові компетенції викладача ВНЗ. *Професійні компетенції та компетентності вчителя* (Матеріали регіонального науково-практичного семінару). Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. С. 31-33.
4. Гришко С., Прохорова Л., Непша О., Зав'ялова Т. Особистісно-орієнтоване навчання як умова формування їх професійної компетентності. *Вісник освіти і науки. Серія «Педагогіка»*. 2023. №11(17). С. 639-650.
5. Непша О.В., Гришко С.В., Блищик М.В., Передерій Д.М. Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя географії в процесі виробничої практики *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*. Переяслав, 2020. Вип. 11(67). Ч. 8. С.134-139.
6. Демченко С.О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2005. 20 с.
7. Донченко Л. М., Непша О.В., Зав'ялова Т.В., Іванова В.М. Особливості формування професійно важливих компетенцій майбутніх учителів географії в процесі практичної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* 2020. Вип. 2(69). С. 112-117.

8. Калінін В.О. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Видво ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 131-149.
9. Кара С. І. Структура процесу формування професійної компетентності в майбутніх учителів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія* / за ред. проф.С. С. Єрмакова. Харків: ХДАДМ, 2007. № 10. С. 56-62
10. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи: автореф. дис.... канд. пед. наук; 13.00.04. Х., 2004. 19 с.
11. Онаць О. М. Управління розвитком професійної компетентності молодого вчителя загальноосвітнього навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.0. К., 2006. 22 с.
12. Саяк В. І. Розвиток професійної компетентності вчителів географії у системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2007. 22 с.
13. Черноус В.П. Сутність поняття «професійно-педагогічна компетентність» майбутнього вчителя початкової школи. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: зб. наук. пр.* Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 33. С. 179-182.
14. Чубрей О.С. Система підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу: монографія. Чернівці: Технодрук, 2020. 376 с.

Protsenko Andrii
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Kotova Olena
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Tsybulska Viktoriia
Candidate of Sciences in Physical Education and Sports,
Associate Professor,
Sukhanova Hanna
Senior Lecturer,
Kyriienko Oleksandr
Senior Lecturer
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical
(Zaporizhzhia, Ukraine)

REQUIREMENTS FOR PERSONAL AND PROFESSIONAL QUALITIES OF A FUTURE SPECIALIST IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Abstract. *A modern teacher of physical education and sport should be an enthusiast of his/her work, convinced of the usefulness and necessity of what he/she does. Love for professional activity is a quality without which there can be no teacher. The components of this quality are conscientiousness and self-denial, the joy of achieving educational results, constantly growing demands on oneself and one's pedagogical qualifications.*

Key words: *future physical education and sports teacher, teacher, pedagogical activity, professional activity.*

The success of a physical education teacher depends on the level of his/her professionalism acquired during the course of study and improved in the course of pedagogical practice and practical experience. It is reasonable to believe that a professional is a specialist who has a high level of professional activity, consciously changes and develops himself/herself during work, makes an individual creative contribution to the profession, finds his/her own individual purpose, stimulates public interest in the results of professional activity, increasing the prestige of the profession in society [1-6].

The personality of a modern educator is largely determined by his/her erudition and high level of culture. Anyone who wants to navigate freely in the modern world must know a lot. An educated teacher must also be a carrier of high personal culture. Whether we like it or not, a teacher is always a visual model for students, and this model should be a kind of standard for how they are perceived and how they should behave.

The personality of a modern teacher and educator is largely determined by their erudition and high level of culture. Anyone who wants to navigate freely in the modern world must know a lot.

Along with the requirements that are usually imposed on teachers of any speciality, in the field of pedagogical activity of physical education teachers there are certain requirements for their education and preparation for the future profession:

1. Proper physical development and physical training (preferably not lower than the first sports category).

2. Development of organisational skills in the educational process.

3. Thorough knowledge of biological sciences, knowledge of the basics of social and pedagogical disciplines, physiology, biochemistry, sports medicine and hygiene.

4. Possession of an exemplary model of one of the branches of sports and pedagogical activity. If a student of a higher education institution has studied the basics of physical culture and sports, has a perfect command of the techniques and methods of a particular sport, but at the same time, the conditions of work of a graduate require him/her to know and master other techniques and sports to achieve greater mastery of the teacher's skills.

A future physical education and sports teacher must learn how to organise lessons that promote health, reduce fatigue, improve well-being and increase professional performance.

Teaching is the professional activity of a teacher who, through various actions, solves the problems of educating and developing children.

A teacher is always an active and creative person. He or she is the organiser of the daily life of students. Only a person with a developed will, in which personal activity plays a decisive role, can awaken the interests and lead the students.

The main content of a physical education teacher's work is to perform certain functions – teaching, educational, and organising. They are perceived in a complex.

In the system of organising the work of a future physical education teacher, a worthy place should be given to vocational training. Having the general effect of improving the body, training helps to strengthen the health of the teacher, reduce morbidity, and improve the quality of work.

The professionally necessary qualities of a teacher are endurance and self-control. A professional must always maintain a leading position in the educational process, even in the most unexpected circumstances (and there are many of them). No breakdown, confusion and helplessness of student teachers should be felt or seen. It is necessary to constantly remind yourself of this, control your actions and behaviour, and not stoop to resentment towards students.

In the system of organising the work of a future physical education and sports teacher, a worthy place should be given to vocational training. Having the overall effect of improving the body, training helps to strengthen the health of the teacher, reduce morbidity, and improve the quality of work.

The professional orientation of physical education is based on an analysis of the specifics of the conditions and nature of the work task. If we take into account the working posture - mostly standing, mobile, mostly standing, all of which skilfully combine forms of speech activity. The position of the body during work leads to certain energy expenditures and has a significant impact on the teacher's performance.

A modern school requires a great deal of skill from a physical education teacher. He or she must have the entire arsenal of modern knowledge, take into account the psychological, social, material and technical and all other aspects of training any athlete.

In essence, a physical education teacher is first and foremost a teacher, and the same requirements apply to him or her as to any teacher.

The success of students (and eventually future athletes) largely depends on the personality of the physical education teacher - his or her knowledge, pedagogical talent, authority, will, and ability to generalise creatively.

The pedagogical management of such a complex organism as a class or a group of children requires a teacher to be resourceful, intelligent, persistent, always ready to solve any situation on his/her own. The teacher is a role model, encourages students to imitate him or her, to look up to a close model and to be available for imitation.

REFERENCES

1. Балахничева Г. В., Заремба Л. В., Цьось А. В. Професійна майстерність учителя фізичного виховання: навч. посіб. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 64 с.
2. Випасняк І. П., Ковальчук Г. А., Презлята Г. В., Фотуйма О. Я. Педагогічна майстерність учителя фізичної культури. Навчальний посібник. Івано-Франківськ: Підприємство «ЦСТПРІ «ІНІН» ВОІ «СОІУ», 2011. 314 с.
3. Литвиненко О.М. Професійна майстерність вчителя фізичної культури: навчально-методичний посібник. Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2014. 161 с.
4. Приймак С.Г. Професійна діяльність учителя фізичної культури. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 43. С.131-140.
5. Проценко У. М. Фахівець з фізичної культури: сутнісні характеристики. *Педагогічний альманах: зб. наук. пр.* Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. Вип. 21. С. 194–200.
6. Шевяков О., Славська Я., Алфьоров О. Фахівець з фізичної культури: психолого-педагогічні характеристики. *Спортивний вісник Придніпров'я*. Дніпро: ДДІФКіС. 2016. № 3. С. 248–252.

УДК 373.1

Кожаметова Турсынай Калдыбеккызы
Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ
(Астана, Қазақстан)

ФИЗИКА ЖӘНЕ ИНФОРМАТИКА ПӘНДЕРІ БОЙЫНША КІРІКТІРІЛГЕН САБАҚТАРДЫҢ ӘДІСТЕРІ

Аңдатпа. Бұл мақалада «Информатиканы» және «физиканы» курстарын оқыту кезінде біріккен сабақтарға жүзеге асырылатын «интеграцияланған сабақты ұйымдастыру және өткізу» әдістемелік семинарлар жүйесінің сипаттамасы ұсынылады.

Кілтті сөздер: интеграцияланған сабақ, информатика, физика, информатиканы оқыту теориясы мен әдістемесі, физиканы оқыту теориясы мен әдістемесі.

Кожаметова Турсынай Калдыбеккызы
ЕҰУ им. Л.Н. Гумилева
(Астана, Казахстан)

МЕТОДЫ ИНТЕГРИРОВАННЫХ ЗАНЯТИЙ ПО ФИЗИКЕ И ИНФОРМАТИКЕ

Аннотация. В данной статье предлагается описание системы методических семинаров «организация и проведение интегрированного урока», реализуемых на совместных занятиях при обучении курсам «информатика» и «физика».

Ключевые слова: интегрированный урок, информатика, физика, теория и методика преподавания информатики, теория и методика преподавания физики.

Білім беруді ақпараттандыру, білім сапасына қойылатын талаптарды арттыру және өзін-өзі оқытудың кәсіби мәдениетін қалыптастыру жағдайында жаңа білім беру стандартының метазнаниевтік тұжырымдамасын іске асыру дәстүрлі монопәндік оқыту форматында мүмкін емес, атап айтқанда, ғылыми білімді қазіргі деңгейде интеграциялауды қамтамасыз етуге мүмкіндік бермейді. Тиімді интеграцияланған оқыту мәселесі, кем дегенде, мектептің бейіндік деңгейінде, интеграцияланған курстар, практикалық және теориялық полипәндік мазмұн блоктары түрінде туындайды. Жобалау технологиясының тәжірибесі (Д. Дьюи, К. Килпатрик, П. Ердниев) қызметтік оқыту тұжырымдамасын іске асырудың заманауи талаптары мен шарттары контекстінде нақтылануы және жаңартылуы тиіс (Л.С. Выготский, П.Я. Галперин, В.В. Давыдов, Н.Ф. Талызина және т.б.). Бейінді физикоматематикалық мектепте физика мен информатиканы оқытуға қатысты бұл міндет: а) физиканы эксперименттік ғылым ретінде тікелей оқытудың сапалық жаңа деңгейінде физикалық эксперимент жүргізу үшін оқу процесіне аппараттық-бағдарламалық кешендерді (LabView, Nova, Архимед) енгізу, эмпирикалық құбылыстар мен зертханалық процестердің физикалық деректер массивтерін талдаумен, визуализациялаумен, бұрын қол жетімсіз эксперименттік тексеру; б) физика курсына нақты негіздерді енгізу қажеттілігі (тікелей өлшеу негізінде)

және виртуалды (процестердің белгілі қасиеттеріне негізделген) компьютерлік эксперимент, динамикалық, статистикалық, сызықтық емес жүйелерді модельдеуге қарапайым Кіріспе, аналогтық және дискретті сигналдарды талдау. Бұл бөлімдердің болмауы, тіпті мектеп физикасының бейіндік және тереңдетілген курстарында да, бүкіл курсты анахронизмге айналдырады. Сонымен қатар, модернизация физика мен информатиканы сапалы оқытудың жалғыз мүмкін шешімі ретінде интеграцияға әкелетін базалық және бейіндік деңгейлерде сағаттық жүктеменің тұрақтылығы немесе қысқаруы жағдайында болуы керек екенін ескеру қажет. Біз оқытудың жаңа дидактикалық бірлігін – физика-информатиканың интеграцияланған оқу модулін, логикалық және мазмұнды тұйық дидактикалық блокты, физика мен информатика бойынша білімді жоғары танымдық деңгейде параллельді жүйелеу мен жалпылауды жүзеге асыратын ашық семинарлар, зертханалық жұмыстар циклін ұсынамыз. Оқытудың жобалық технологиясынан басқа, интеграцияланған Модульдер (Модульдер) теориялық және практикалық жалпылаудың, интеграцияның жалпы дидактикалық принциптері негізінде оқу міндеттері мен мақсаттарын берудің негізгі құралы болып табылады, бұл оқыту әдістерін өзара байытуды, физика мен информатиканың дидактикалық міндеттерін синтездеуді құрайды. Оқытуды интеграциялаудың заманауи тәсілдері Оқыту құрылымдарының әр түрлі деңгейлеріндегі интеграцияланған оқытуды қарастырады (М. Н. Берулава, А. В. Усова, В. С. Елагина, С. А. Старченко, О. А. Яворук, О. Р. Шефер), бұл интеграцияның кейбір жалпы көрсеткіштерін, олардың дидактикалық және әдістемелік негізін сипаттайды, бірақ параллельді оқытуда мақсаттар мен формальды дидактикалық міндеттерді ауыстырумен динамикалық оқыту үшін жеткіліксіз. Акад әзірлеген іргелі физикалық шамаларды, заңдар мен ұғымдарды зерттеудің жалпыланған жоспарлары мен әдістемесі. Рао а. в. Усова және оның ғылыми мектебі дамыған, физиканың интеграцияланған курсы құрудың әдіснамалық базасының маңызды бөлігі, атап айтқанда компьютерлік технологияларды қолдану [1]. Бұл бағыт пәндер интеграциясының әдістемелік және процестік аспектілерін зерттейтін пәнаралық байланыстар (ЖПК) шеңберінде, оның ішінде диссертациялық зерттеулерде (Е. А. Румбешт, А. Ю. Канаев, О. Н. Шарова, О. Е. Макарова, Д. А. Исаев, В. В. Клевицкий және т. б.) дамиды. Физика курсымен технологиялық, мазмұнды және процессуалдық байланысты пәндердегі пәнаралық байланыстардың мәнін, іске асыру әдістемесін түсіндіру бойынша бірқатар зерттеулер жүргізілді: математика, химия, география, Электротехника, биология (С. Н. Дворяткина, В. С. Самойлов, С. П. Злобина, н. М. Бурцева, А. А. Короткенкова, м. ж. Симонова, В. В. Губин; Д. Дондоков, И.М. Василькова). Сонымен қатар, ақпараттық технологиялардың технологиялық, қолданбалы бағыттылық саласы ретіндегі сапалық қасиетін ескеру қажет, бұл деректерді өңдеудің әмбебап әдістерін және функционалды аяқталған процедураларды, яғни деректерді өңдеу модульдерін, атап айтқанда физикалық экспериментті жасауға мүмкіндік береді [2-6]. Осылайша, физикалық деректерді өңдеу технологиясы Информатика сабақтарында "модельдеу және формализация" тақырыбы форматында қарастырылады, ал физика сабақтарында белгілі бір модельдің физикалық алғышарттарын, салдары мен қасиеттерін анықтау зерттеледі. Әрі қарай, есептеу ортасы арқылы ақпаратты беру мен кодтаудың физикалық принциптерін ашу айқын интеграцияланған модульді құрайды: информатика

контекстінде біз екілік бейнелеуді және логикалық кодтау схемаларын қарастырамыз, ал физика сабақтарында біз сигналдардың энергетикалық көрінісін, аналогтық-цифрлық түрлендіруді және параллельді оқыту міндеттеріне сәйкес келетін цифрлық схемалардың элементтерін зерттейміз. Сонымен, параллельді оқыту есептерінің ең кең класы информатика курсына «Алгоритмдеу, бағдарламалау негіздері» Модулінің мазмұнын құрайтын физикадағы компьютерлік модельдерден тұрады, өйткені дидактикалық тұрғыдан ең құнды модельдер табиғи процестердің модельдері болып табылады.

Интеграцияланған модульдерді құру және іске асыру принциптерінің әдістемелік және дидактикалық негіздемесі маңызды. Физика мен информатиканы эпистемологиялық аспектідегі ақпараттың қасиеттері туралы ғылым ретінде интеграциялау принципі, біздің ойымызша, табиғаттағы және қоғамдағы энергетикалық және ақпараттық процестердің диалектикалық бірлігі болып табылады, бұл кез-келген сигналдардың физикалық сипатына және ақпаратты беру, сақтау және өңдеу әдістеріне байланысты. Негізгі тезис: жүйеде ақпараттың кез-келген пайда болуы, берілуі, өзгеруі физикалық сигналдар түрінде мүмкін болғандықтан, яғни. физика-математика мектебінде физика мен информатиканы оқытудың интеграциясының әдіснамалық негізі осы бірліктен (дуализм немесе эпистемологиялық аспектідегі қосымша) ақпараттық және энергетикалық салдардың техникалық құрылғылары мен физикалық жүйелерінің мысалдарын анықтау, ашу және түсіндіру болуы керек. Осылайша, дәстүрлі түрде заттайдалалық тұжырымдамаға және табиғаттың құрылымдық элементтерінің бірлігіне негізделген әлемнің біртұтас физикалық бейнесі тұжырымдамасы жүйелердің ақпараттық өлшену факторымен, оларды объективтендіру формасымен толықтырылады. Жоғарыда аталған анықтаманы нақтылай келе, физика-информатиканың интеграцияланған Оқу модулі Ақпараттық-энергетикалық дуализм негізінде ашық зерттеу ортасы жағдайында полипәндік оқытудың көптеген дидактикалық, технологиялық, әдістемелік құралдары болып табылады.

Физика-информатиканы қатар оқытуда көрсетілген бірлікті анықтаудың дидактикалық міндеттері: информатика курсына физикалық құрылғылармен (сигналдарды берудің электромагниттік формасы) дискретті және аналогтық ақпаратты өңдеу мен берудің цифрлық технологиясын көрсету, физика курсына деректер құрылымдары мен оларды өңдеу процедураларын Алгоритмдеу мен біріздендірудің бірыңғай тұжырымдамасы негізінде физикалық процестер мен жүйелердің модельдеу және компьютерлік модельдері (фреймтехнология, М. Минский). Демек, интеграцияланған модуль форматында пәндік және жалпы ғылыми деңгейлердегі жалпы ғылыми ұғымдардың табиғаты (энергия, модель, ақпарат, құрылым) анықталады, яғни интеграцияның мақсатына қол жеткізіледі: бір пәннің ұғымдар жүйесі оқытудың метазананий тұжырымдамасының мақсаттарына сәйкес келетін білімнің, дағдылардың және басқалардың дағдыларын жүйелеуге, жалпылауға және шығармашылық дамытуға қызмет етеді. Таным құрылымы ретінде қосымша ақпарат пен энергияның дидактикалық салдары:

а) информатиканың бейіндік курсына ақпараттық процестердің физикалық (энергетикалық) табиғатын ашу мақсатында жобалануы тиіс интеграцияланған оқу модулінің мазмұнына қойылатын талаптар: мысалы, өлшеу нәтижелерін дискретті ұсыну.

Сигнал, кодтау, декодтау, қысу. Басқару командалары және сенсорлық сигналдар. Сандық сенсор деректерін талдау және түсіндіру. «Физикадағы цифрлық өлшемдер» интеграцияланған модуль-практикум форматында ақпараттық-энергетикалық дуализмді көрсетудің кешенді бағдарламасы физикалық шындық объектілерімен өзара әрекеттесетін құрылғыларды бағдарламалау;

б) информатиканың бейіндік курсының («процессордың жұмыс істеу принциптері»; «дербес компьютердің енгізу-шығару құрылғылары») тақырыптарының мазмұнына барабар және нақты құрылғылардағы ақпаратты физикалық түрлендіруді көрсету мақсаттарына сәйкес келетін микроконтроллерлер негізінде нақты физикалық сигналдарды (ADC/OA түрлендіргіштер мен датчиктер) кодтау, өлшеу, цифрландыру аппараттық құралдарының негіздерін зерделеу қажеттілігі (Е. Ю. Левченко), мектеп информатика курсында жоқ демонстрациялық эксперимент;

в) аналогтық және дискретті сигнал нысанында ақпаратты өңдеу әдістерінің негіздерін, спектрлік талдау негіздерін зерделеу және ортогоналды функциялар жүйесі бойынша ыдырау түрінде сигналдарды ұсыну қажеттілігі (физиканың тереңдетілген деңгейі);

г) екілік қосқыштың жұмыс принципі, логикалық элементтер, триггердің компьютер жадының элементі ретіндегі жұмысы, Логикалық элементтердегі логикалық функцияларды іске асыру негіздері, екілік сандар қосқышының жұмыс принципі қарастырылатын «дербес компьютердің құрылымы, құрылғылары және ақпаратты дискретті түрлендіру» тақырыптары, «жартылай өткізгіш құрылғылар және цифрлық интегралды схемалар» тақырыбы бойынша білімді жалпылайды және жүйелейді, олар туралы мәліметтер физиканың бейіндік курсында беріледі;

д) математикалық логиканың логикалық функциялары мен негіздері оларды компьютерде жүзеге асыратын физикалық құрылғыларды (инвертор, кілт, триггер) зерттеуде тиімді түрде жалпыланады;

е) физика теорияларын физикадағы формализация және модельдеу ғылыми таным әдістері форматында зерттеу жоғарыда айтылғандай «модельдеу және компьютерлік эксперимент» информатика бөлімінің мазмұнын сарқып алады.

Интеграцияланған модульдерді құру әдістемесі диссертациялық зерттеуде автормен негізделген және жүзеге асырылған, оқу тәжірибесінде шығармашылық ойлауды, жүйелік, зерттеу іс-әрекетінің тәжірибесін дамытудың тиімді құралы ретінде сынақтан өту барысында.

1. Физика мен информатиканың интеграциясының барабар негізі-танымның энергетикалық және ақпараттық компонентінің диалектикалық процесс ретіндегі бірлігі және, тиісінше, таным формаларының бірі ретінде оқыту.

2. Физика мен информатиканы интеграцияланған оқытудың негізгі құралы компьютерлік эксперимент болып табылады, ол физикалық құбылыстарды модельдеуді информатика курсына тікелей біріктіреді, «модельдеу және формализация» тақырыбы форматында оқуға арналған мазмұнды мәліметтер жиынтығын ұсынады.

3. Тұжырымдаманы практикалық іске асыру үшін интеграцияланған Модульдер ұсынылады: а) «физикалық сигналдар, оларды ұсыну және түрлендіру», компьютердегі асинхронды дәйекті мәліметтер алмасу, at Mega микроконтроллерлерін бағдарламалау

негіздері (Е. Ю. Левченко), мұнда физикалық өлшеу технологиясының мәні, процессордың жұмыс істеу принциптері анықталады; б) «сыртқы ортадан компьютерге дискретті ақпаратты екілік кодтаудың, сақтаудың және берудің физикалық принциптері мен құрылғылары»: дискретті жүйелердегі (датчиктер, жарықдиодтар, түймелер) ақпараттық-энергетикалық дуализмді тікелей көрсету, бұл модуль зертханалық практикум түрінде жүзеге асырылады және сыртқы орта мен есептеу құрылғысы арасындағы биттік алмасуды көрнекі көрсету мәселелерін шешеді; в) «физикадағы виртуалды және нақты компьютерлік эксперимент»: бағдарламаларды құру, тестілеу және жалпылаудың әмбебап ашық модулі. Деректерді енгізу-шығару, сақтау және статистикалық өңдеудің бағдарламалық құралдарымен толықтырылған ол интеграция мәселесін физиканың тұжырымдамалық негізінде біртұтас зерттеу кеңістігін құру ретінде шешеді.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Усова А.В. Формирование у школьников научных понятий в процессе обучения. М., 2007.
2. Гальперин П.Я. Курс лекций по педагогической психологии. М., 2006.
3. Гелль П. Как превратить персональный компьютер в измерительный комплекс. М., 1995.
4. Олсон М., Хегенхан Б. Теории научения. СПб., 2007.
5. Разумовский В.Г. Развитие творческих способностей учащихся в процессе обучения физике. М., 1975.
6. Сборник нормативных документов МО РФ. Информатика. Примерные программы. М., 2008.

SECTION: POLITICAL SCIENCE

УДК 332.1

Даркулова Г.С.
2 курс магистранты
«7М02211-Шығыстану»,
Есеркепова Ж.О.
т.ғ.к., доцент
Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ
(Алматы, Қазақстан)

КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ КРЕАТИВТІ ЭКОНОМИКАНЫ ДАМУДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТЫНЫҢ РӨЛІ

Түйін. Бұл мақала Корея Республикасындағы креативті экономиканы дамытудың өзекті мәселесіне арналған. Оңтүстік Кореядағы креативті экономика саласындағы мемлекеттік экономикасының даму процесі сипатталып, сонымен қатар Корея Республикасындағы креативті экономиканы дамытудың ерекше рөлі көрсетіледі. Оңтүстік Кореяның креативті экономиканы құрудағы экономикалық мәселелері мақалада көрініс тапты. Корея Республикасының стратегиялық саясатында дәстүрлі және заманауи мәдениетті дамыту, жаңа жұмыс орындарын ашу және әлеуметтік дамуға баса назар аударылады.

Тірек сөздер: Корея Республикасы, Оңтүстік Корея, Пак Кын Хе, экономикалық саясат, инновациялық экономика, креативті экономика, стратегия.

Даркулова Г.С.
магистрант 2 курса
«7М02211-Востоковедение»,
Есеркепова Ж.О.
к.и.н., доцент
КазУМОиМЯ им. Абылай хана
(Алматы, Казахстан)

РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В РАЗВИТИИ КРЕАТИВНОЙ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КОРЕЯ

Аннотация. Данная статья посвящена актуальному вопросу развития креативной экономики в Республике Корея. Описан процесс развития государственной экономики в сфере креативной экономики в Южной Кореи, а также особая роль развития креативной экономики в Республике Корея. В статье отражены экономические проблемы

Южной Кореи в создании креативной экономики. Стратегическая политика Республики Корея делает упор на развитие традиционной и современной культуры, создание новых рабочих мест и социальное развитие.

Ключевые слова: Республика Корея, Южная Корея, Пак Кын Хе, экономическая политика, инновационная экономика, креативная экономика, стратегия.

Darkulova G.S.
2 st year master's degree
«7M02211-Oriental studies»,
Yesserkepova Zh.
associate professor
Ablaikhan KazUIRandWL
(Almaty, Kazakhstan)

THE ROLE OF STATE POLICY IN THE DEVELOPMENT OF THE CREATIVE ECONOMY OF THE
REPUBLIC OF KOREA

Abstract. The article is devoted to the actual issue of creative economy development in the Republic of Korea. The development process of the state economy in the field of creative economy in South Korea is described, as well as the special role of the development of the creative economy in the Republic of Korea. The economic problems of South Korea in creating a creative economy are reflected in the article. The strategic policy of the Republic of Korea emphasizes the development of traditional and modern culture, creation of new jobs and social development.

Key words: Republic of Korea, South Korea, Park Geun-hye, economic policy, innovative economy, creative economy, strategy.

Оңтүстік Кореяның креативті экономикасы экономикалық өсуді ынталандыру үшін инновацияларды, кәсіпкерлікті және технологиялар мен мәдениеттің конвергенциясын ынталандыруға бағытталған ұлттық бастаманы білдіреді. 2013 жылы бұрынғы президенті Пак Кын Хе ұсынған бұл стратегия елдің назарын дәстүрлі салалардан білімге негізделген секторларға аударуға бағытталған. Үкімет стартаптарды қолдау, ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды ынталандыру және технологиялар мен креативті индустриялардың интеграциясына ықпал ету саясатын жүргізді. Бұл тәсіл жаңа бизнес мүмкіндіктерін құру және жаһандық бәсекеге қабілеттілікті арттыру үшін Оңтүстік Кореяның технологиялық әлеуеті мен мәдени құндылықтарын пайдалануға бағытталған. "Креативті экономика" бастамасы тұрақты экономикалық дамуды қамтамасыз ету үшін шығармашылық пен инновацияның маңыздылығын көрсете отырып, бейімделу мен көрегендікке деген ұмтылысты көрсетеді.

Соңғы жылдары Корея Республикасы креативті экономиканы дамытуға бағытталған өршіл саясатының арқасында инновациялар мен шығармашылықты ынталандыруда әлемдік көшбасшыға айналды. Дәстүрлі шекарадан тыс көзқарасты ұстана отырып, Оңтүстік Корея үкіметі экономикалық өсуді ынталандыру үшін

технологияны, мәдениетті және кәсіпкерлікті стратегиялық түрде біріктірді. Бұл мақала Оңтүстік Кореяның креативті экономикасын дамыту саясатының негізгі компоненттерін зерттейді, елдің инновацияларға, стартаптарды қолдауға, реттеуді реформалауға, зерттеулер мен әзірлемелерге, білімге және халықаралық ынтымақтастыққа деген ұмтылысын көрсетеді. Қарқынды дамып келе жатқан жаһандық экономика жағдайында Корея Республикасы креативті экономика деп аталатын экономикалық дамудың серпінді көзқарасын ұстана отырып, инновацияның алдыңғы қатарында тұр. Оңтүстік Корея үкіметі қолдаған бұл трансформациялық тәсіл тұрақты өсуді қамтамасыз ету үшін технологияны, мәдениетті және кәсіпкерлікті стратегиялық түрде біріктіреді. Оңтүстік Кореяның креативті экономиканы дамытуға бағытталған күш-жігерін зерттей отырып, бұл мақалада елдің негізгі бастамалары, әртүрлі секторлардың конвергенциясы және олардың ішкі және жаһандық аренаға әсері зерттеледі. Креативті экономиканың көзқарасы: креативті экономика Оңтүстік Кореяның ұлттық күн тәртібінің орталық құрамдас бөлігі болды. Мемлекеттік биліктің жоғары атқарушы органы креативті экономиканы инновациялар мен кәсіпкерлікті ынталандыру үшін технологияларды, мәдениетті және әртүрлі салаларды біріктіруге аса назар аудара отырып, экономикалық өсудің қозғаушы күші ретінде қарастырады. Корея Республикасының креативті экономиканы дамытудағы мемлекеттік саясаты технология, қоғамдық мәдениет, жобалау және бизнес-көмек саласында кеңейтілген көмек көрсету, білім беру, кәсіби білім алу, жоба жасау үдерісін қалыптастырады. Мемлекеттік саясаттың бұл рөлін енгізу мақсатымен жалпы беттерімен өзгертіп жаттығу жасаушы кәсіпкерлікке байланысты қосымша қызметтерді көрсету, технологиялық бастамаларды жасау және байлау, білім беру жолымен өзгертіп жаттығу технологияларының жасалуын сұрау етеді.

Оңтүстік Кореяның білім мен техникалық прогреске, ғылыми-техникалық жетістіктерге негізделген жаңа типті экономиканы қалыптастыру жолындағы табыстары мен проблемаларын К.В. Асмоловтың, Л.В. Захарова [1], Е.И. Левицкая [2], А.Н. Рязанова [3], В.Г. Самсонова [4], С.С. Суслина [5] т.б. қарастырған. Екінші жағынан, көптеген ресейлік ғалымдар креативті экономикаға көшу және Ресейдің инновациялық дамуы үшін жағдай жасау қажеттілігін, сонымен қатар бұл жолда шешілмеген әдістемелік мәселелер мен практикалық кедергілердің бар екенін айтады. Мысалы, Е.Г. Великая, А.Г. Папян [6], И.И. Левченко, А.Н.Сапрыкина, Трифонов Е, О.Чередников және т.б. Мұны іске асыруда теориялық және практикалық зерттеулер жүргізу қажеттілігіне ерекше мән береді.

Жалпы алғанда, Корея Республикасының креативті экономикасының дамыту мен іске қосу үшін мемлекеттік саясаты, инновация, стартапты қолдау, регламенттік жаттығу, технологияларды дамыту, білім беру және халықаралық бірлік тәсілдерінің маңызы болды. Бұл жаттығулар, жеке мен дамушылықты көмек көрсетуді талап ететін бір жылдамы, жеңіл бір жақсылық болатын, кең арада жаттығу мен жобалау жасау болып табылатын стратегияның міндетін тағайындауын анықтайды. Корея Республикасында креативті экономиканы дамытудың негізгі элементтері болып табылады. Оларды дамыту үшін Инчхондағы Creative Economy инновациялық орталығы қайтадан Инчхондағы стартаптарды басқару орталығы ретінде «қайта жанданды» [7].

2013 жылғы 5 маусымдағы жағдай бойынша Оңтүстік Кореяда креативті экономиканы дамыту жоспары, "креативті экономика саласындағы іс-қимыл жоспары және креативті экономикалық экожүйені құру жөніндегі шаралар" әзірленді. Бұл Кореяның ғылым, техника және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласындағы әлеуетін пайдаланатын креативті экономиканы ілгерілету стратегиясы, олардың барлығы оның күшті жақтары болып табылады. Креативті экономика саласындағы іс-қимыл жоспары "креативті экономика арқылы корей халқы үшін бақыттың жаңа дәуірін жүзеге асыру" көзқарасын белгілейді.

Мемлекеттік биліктің жоғары атқарушы органы (Үкімет) алдына 3 мақсат қойды:

- Шығармашылық пен инновация арқылы жаңа жұмыс орындары мен нарықтарды құру;

- Креативті экономика арқылы жаһандық көшбасшылықты нығайту;

- Креативті қоғам құру.

Оңтүстік Кореяның Мемлекеттік биліктің жоғары атқарушы органы (Үкімет) сонымен қатар 6 стратегияны ұсынды:

Шығармашылықты дұрыс өтеу және стартаптарды құруға ықпал ететін экожүйені құру;

- Шығармашылық экономикадағы венчурлық компаниялар мен шағын және орта бизнестің рөлін күшейту және олардың жаһандық нарықтарға шығу қабілетін нығайту;

- Жаңа нарықтар мен жаңа салаларды дамыту үшін өсу қозғалтқыштарын жасау;

- Қиындықтарды қабылдау және армандарды орындай алатын рухы бар жаһандық шығармашылық таланттарды дамыту;

- Шығармашылық экономиканың негізін құрайтын ғылым мен техниканы нығайту;

- Корей халқымен бірге шығармашылық экономикалық мәдениетті насихаттау.

Әр стратегия бірнеше тапсырмалармен бірге жүреді. Жоспарға сәйкес, Оңтүстік Корея үкіметі алдағы бес жыл ішінде секторға шамамен 5,3 миллиард доллар инвестициялайды.

Креативті экономика тұжырымдамасының негіздері ол Оңтүстік Кореяның экономикалық стратегиясының негізінде креативті экономика тұжырымдамасы дәстүрлі әртүрлі құрылымдарды жоюға және әртүрлі секторлар арасындағы ынтымақтастықты нығайтуға бағытталған кешенді бастама. Мемлекеттік биліктің жоғары атқарушы органы технологиялық жетістіктер мен мәдени байлық біріктіріліп, ұлтты тұрақты өсудің жаңа дәуіріне итермелейтін болашақты көреді. Оңтүстік Кореяның креативті экономикасын дамытудың негізгі аспектісі креативті экономиканың инновациялық орталықтарын құру болып табылады. Бұл орталықтар инновацияларды ілгерілету үшін сала көшбасшылары, зерттеушілер және кәсіпкерлер бірігетін қарқынды дамып келе жатқан орталықтар ретінде қызмет етеді. Пәнаралық ынтымақтастықты дамыта отырып, бұл орталықтар озық технологиялар мен инновациялық бизнес-модельдердің дамуын жеделдетеді. Стартаптар мен шағын және орта бизнесті қолдайды. Оңтүстік Корея экономикалық динамизмді ынталандырудағы стартаптар мен шағын және орта кәсіпорындардың маңызды рөлін мойындайды. Үкімет басшылығымен жүзеге асырылатын бастамалар кәсіпкерлердің мүмкіндіктерін кеңейту үшін қаржылық ынталандыруды, қаржылық қолдауды және инкубациялық бағдарламаларды қарастырады. Инновация мәдениетін

дамытуға және тәуекелдерді қабылдауға аса назар аудару стартаптардың динамикалық экожүйесінің пайда болуына ықпал етеді.

Икемділікті арттыру үшін реттеу реформалары ол Оңтүстік Корея үкіметі икемді және бизнеске қолайлы орта құруға бағытталған реттеу реформасын бастады. Бюрократиялық кедергілерді жою және реттеу процестерін оңтайландыру арқылы ұлт жаңа идеялар мен кәсіпорындардың енуіне кедергілерді азайту арқылы шығармашылық бастамалар үшін қолайлы кеңістік құруға тырысады. Оңтүстік Кореяның креативті экономика стратегиясында Орталық ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарға айтарлықтай инвестициялар болып табылады. Бұл міндеттеме Корея Республикасы технологиялық жетістіктердің алдыңғы қатарында болуын қамтамасыз етеді. Ғылыми-зерттеу жобаларына бағытталған қаражат ақпараттық технологиялар, биотехнология және тұрақты тәжірибелер сияқты негізгі секторлардағы жетістіктерге ықпал етеді.

Ұжымдық инновациялар үшін жаһандық ынтымақтастық өзара байланысты экономикалар дәуірінде Оңтүстік Корея өзінің шығармашылық экономикалық бастамаларының әсерін күшейту үшін халықаралық ынтымақтастыққа белсенді түрде ұмтылуда. Серіктестіктер құру, бірлескен ғылыми жобаларға қатысу және жаһандық форумдарға қатысу арқылы ұлттық географиялық шекарадан асып түсетін жалпы инновациялар қорына үлес қосады. Оңтүстік Корея стратегиясының негізінде креативті экономиканың көреген тұжырымдамасы жатыр. Бұл тәсіл технологиялар мен мәдениеттің синергетикалық интеграциясын, жаңа идеяларды ілгерілетуді және кәсіпкерлікті ынталандыруды қамтиды. Мемлекеттік биліктің жоғары атқарушы органы инновациялар тұрақты өсудің қозғаушы күшіне айналатын серпінді экономикалық ландшафтты көреді. Креативті экономиканың инновациялық орталықтары ол Оңтүстік Кореяның креативті экономикалық саясатының негізі болды. Бүкіл елде стратегиялық орналасқан бұл орталықтар салалық сарапшыларды, зерттеушілерді және кәсіпкерлерді біріктіретін ынтымақтастық орталықтары ретінде қызмет етеді. Мақсаты - сектораралық серіктестікті дамыту және инновациялық технологиялар мен бизнес-модельдердің дамуын ынталандыру. Стартаптар мен шағын және орта бизнесті қолдау ол стартаптар мен шағын және орта кәсіпорындардың (ШОБ) қолдауға бағытталған. Жаңа кәсіпорындардың өсуін ынталандыру үшін қаржылық ынталандыру, қаржыландыру мүмкіндіктері және инкубациялық бағдарламалар жүзеге асырылады. Стартаптар мен шағын және орта кәсіпорындардың (ШОБ) инновацияларды ынталандырудағы маңыздылығын мойындай отырып, Оңтүстік Корея үкіметі бірқатар қолдау шараларын жүзеге асырды. Қаржылық ынталандыру, қаржыландыру мүмкіндіктері және инкубациялық бағдарламалар кәсіпкерлердің мүмкіндіктерін кеңейтуге, кіруге кедергілерді азайтуға және тәуекелдер мен эксперименттерді қабылдау мәдениетін ілгерілетуге арналған.

Бизнеске қолайлы орта құру үшін реттеу реформалары ол Оңтүстік Корея инновацияларға ықпал ететін бизнеске қолайлы орта құруға бағытталған реттеуді реформалауға кірісті. Бюрократиялық кедергілер жойылады және реттеу процестері қажетсіз шектеулерсіз жаңа идеяларды әзірлеу мен енгізуді ынталандыру үшін оңтайландырылады. Жаһандық нәтижеге қол жеткізу үшін халықаралық ынтымақтастық

ол әлемдік экономиканың өзара байланысты сипатын мойындай отырып, Оңтүстік Корея халықаралық ынтымақтастыққа белсенді ұмтылуда. Басқа елдермен серіктестік, бірлескен зерттеу бастамаларына қатысу және халықаралық іс-шараларға қатысу инновациялардың жаһандық желісін құруға ықпал ете отырып, идеялармен алмасуға ықпал етеді. Реттеу реформаларына мемлекеттік биліктің жоғары атқарушы органы өзінің назарын бизнес пен инновация үшін қолайлы орта құруға бағытталған реттеу реформаларына аударды. Бюрократиялық процестерді рационализациялау және реттеуші кедергілерді азайту кәсіпкерлікті ынталандыруға және жаңа идеяларды дамытуға бағытталған осы реформалардың ажырамас бөлігі болып табылады.

Қорыта келе, Оңтүстік Корея жаһандық креативті экономикадағы позициясын нығайту үшін халықаралық ынтымақтастыққа белсенді түрде ұмтылуда. Оның бұл қадамы басқа елдермен серіктестік, бірлескен ғылыми жобалар және халықаралық іс-шараларға қатысу идеялармен алмасуға және инновацияларды жаһандық ауқымда ілгерілетуге ықпал етеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

- ахарова Л., Асмолов К.. Евразийская инициатива президента Республики Корея Пак Кын Хе // Проблемы Дальнего Востока. 2015. № 1. С. 60-70.
- евицкая Е. И. Экономика Южной Кореи на перепутье: вызовы и шансы // Проблемы Дальнего Востока. № 6. 2015. С. 54-63.
- язанова А.Н. Научно-техническое развитие и инновационная политика Республики Корея в 1960-2010-е гг.: автореф. дис. ... канд. ист. наук. Томск, 2012.
- амсонова В.Г. Патентная деятельность Южной Кореи в условиях развития креативной экономики // Россия и Корея в меняющемся мире. М.: ИДВ РАН, 2014. С. 139-152.
- услина, С.С., Самсонова, В.Г. Экономика Республики Корея: новые перспективы и вызовы // Проблемы Дальнего Востока. 2013. №3. С. 66-78 (70).
- еликая Е.Г., Папаян А.Г. Современная экономическая конъюнктура и её влияние на развитие предпринимательской структуры // Азимут научных исследований: экономика и управление. 2015. №3 (12). С. 17-20.
- ам Си Хен. Инновационный центр креативной экономики Инчхона «возродится как центр управления стартапами в Инчхоне. – Қолжетімділік режимі - URL:

SECTION: TECHNICAL SCIENCE. TRANSPORT

УДК 656.2

**Куканов Нурберген Аскарулы, Исакхан Жәнібек Омарұлы,
Мұрат Акбота Русланқызы, Әли Дәулет Төреғалиұлы
Академия логистики и транспорта
(Алматы, Казахстан)**

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ДИНАМИЧЕСКОГО МОНИТОРИНГА ПОЕЗДОВ

Аннотация. В статье рассмотрена методика определения эффективности внедрения оборудования по диагностики колесных пар вагонов для ВСМ.

Ключевые слова: железнодорожные перевозки, безопасность движения поездов, ВСМ.

*Kukanov Nurbergen Askaruly, Isakhan Zhanibek Omaruly,
Murat Akbota, Aly Daulet
Academy of Logistics and Transport
(Almaty, Kazakhstan)*

EFFECTIVENESS OF APPLYING DYNAMIC TRAIN MONITORING

Annotation. The article discusses the methodology for determining the effectiveness of introducing equipment for diagnosing wheel sets of cars for high-speed rail.

Key words: railway transportation, train traffic safety, high-speed railway.

Одним из важных процессов в экономическом плане развития приходится на проектирование высокоскоростной магистрали в нашей Республике. Будучи не предавая планы перспективного развития, есть вероятность решить вопросы и социального характера. Новая высокоскоростная магистраль впоследствии сможет обслуживать районы с большим количеством населения, которая приведёт к мобильному передвижению населения.

Высокая скорость - существенно сократит расстояние между городами и областными центрами. Сущность проблемы в исследовании можно сформулировать таким образом - снижение степени аварийности поездов путём совершенствования его методами диагностики вагонов [1].

В условиях нынешней рыночной экономики, учитывая положение мирового характера, затронутой последствиями, связанными с ужесточением и введением карантинных мер в стране, что повлекло ряд изменений как в развитие

железнодорожного транспорта, так и в целом. Необходимо привлечь и внедрить инновационное продвижения для улучшения качества услуг, предоставляемых транспортом.

Главные инновационные услуги приведут к повышению комфортабельности в целом, а именно по обслуживанию пассажиров по предоставляемым услугам, одна из первых задач которых является ускоренная доставка точно в пункт в сравнение с традиционной версией перевозки

Определение экономической эффективности динамического мониторинга пассажирских вагонов [2].

По определению эффективности внедрения оборудования по диагностики колесных пар вагонов базируется на следующих эффектах:

1. Уменьшение простаивания вагонов за счет сокращения расходов, при замене колесных пар;
2. Уменьшение расходов при выполнении ремонтных работ ходовой части колёс.

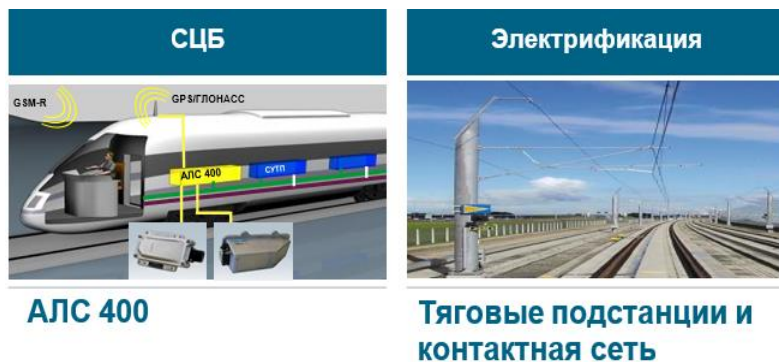

Рисунок 1 - Работа бортовой системы через «Глонасс»

Осуществление контроля происходит путём выхода излучения, встроенного в колёсную пару и происходящие через датчики. Датчик реагирует на тепловые и вибрационные штрихи, предупреждающие общее состояние при подходе на территорию. В целом даёт полную картину, предупреждающую о общем состоянии и ремонте на текущий момент. Информация проходит через систему «Глонасс». Ранее описывалась она. Бортовое информирование проходит через кабину машиниста, а также встроенные в вагоны датчиками импульсы передаются в сервер. Даже с плохими условиями погоды можно отследить и выявить текущее состояние и положение самого подвижного состава [2-3].

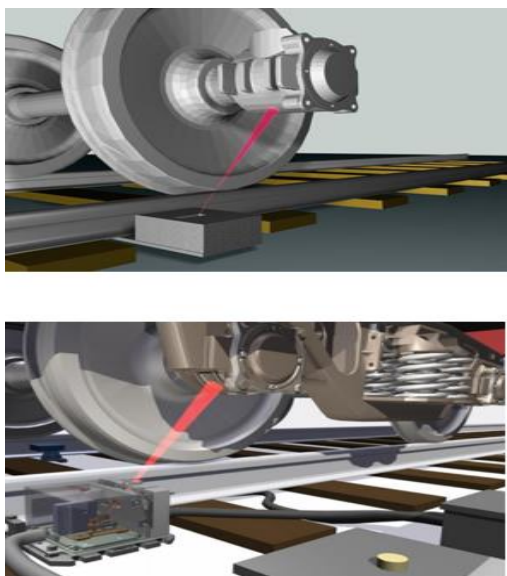

Рисунок 2 - Контроль состояния ходовой части подвижного состава

Рассматриваемый вариант подлежит расчётам, определяющих насколько рентабельно использовать такую технологию. Представлен расчёт годовой эффективности [3]:

$$\mathcal{E}_1 = N_6 \cdot P_p \cdot C_1, \text{тг} \quad (1)$$

где N_6 - подвижной состав, сформированный с бракованными единицами (колёс), ед.

$$N_6 = N_p + L_d, \text{ед.} \quad (2)$$

где N_p - возможное количество составов с дефектами подшипников колесных пар, выбракованных в результате применения оборудования для диагностики подшипников и буксовых узлов колесных пар вагонов, ед.;

L_d - возможное количество составов с дефектами колесных пар, выбракованных в результате применения оборудования для диагностики подшипниковых и редукторных узлов колесных пар вагонов, ед. C_1 - укрупненная расходная ставка простоя 1 поезд-час, тыс. тг;

P_p - минимальное время простоя поездов, связанное с заменой колесных пар, час.

Следующий экономический эффект определяет расходы, при текущем осмотре и ремонте ходовых частей:

$$\mathfrak{Z}_2 = (Q_{kp} - Q_{kp2} - Q_p) * C_p - C, \quad (3)$$

где Q_{kp} - количество диагностируемых колесных пар в депо, шт.;

Q_{kp2} - количество выбракованных колесных пар в депо, шт.;

Q_p - количество колёсных парс дефектами подшипников, шт.;

C_p - обусловленная оценка работ по монтажу и демонтажу одной колёсной пары;

C - величина годовых затрат на обслуживание и эксплуатацию диагностического оборудования и периодические проверки.

ВСМ - это удобно, быстро, доступно и безопасно, что в приоритете. Она приводит к взаимной транспортной интеграции, осуществлению поездки без угроз здоровью, предлагает разные классы обслуживания, имеет предложения по внедрению, как для пассажирского, так и для грузового составов, предпринята гибкая тарифная политика, путём обслуживания новейших приложений, доступность которой является повсеместной. Таким представляют данный проект, который объединяет сеть различных агломераций, в составе которого находится Республика Казахстан. Наконец, транспортный проект ВСМ выгоден как для городов и поселков вдоль коридора, так и для железнодорожного оператора. Ведь это приводит к большой форме благоустройства, которая приводит к повышенному уровню качества и комфортности образа жизни.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Книга Формирование современной транспортной инфраструктуры в Казахстане-Альшанская А.А. г. Астана 2017
2. Мусаев Ж.С., Солоненко В.Г. «Анализ состояния и перспективы развития скоростного железнодорожного движения в Казахстане» Алматы: Издательский дом «Норма», 2018. – 130 с.
3. Экономическая эффективность инноваций в направлении динамического мониторинга. ДЦНТИ, Н. Новгород 2007 г.

SECTION: SCIENCE OF LAW

Байзакова Р.Б., Таджиханова Б.Т., Төленді М.А.
Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университетінің
«Құқық» кафедрасының аға оқытушылары
(Алматы, Қазақстан)

ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚТАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ӘДІЛЕТТІЛІКТІ ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ МАҚСАТЫНЫҢ РӨЛІ

Аңдатпа. Қылмыстық құқықтағы тәрбиелеудің ерекше белгісі сонымен қатар жазалаумен қорқыту арқылы ықпал етеді, ал жазалаумен қорқыту жеткіліксіз болғанда қылмыс жасаған тұлғалар үшін мемлекет жаза қолданады.

Аннотация. Особый признак воспитания в уголовном праве также способствует угрозе наказанием, а при недостаточной угрозе наказанием государство налагает наказание на лиц, совершивших преступление.

Annotation. A special feature of education in criminal law is also facilitated by threats of punishment, and when threats of punishment are insufficient, the state applies penalties for persons who have committed crimes.

Жазалау шаралары мемлекетпен қолданылатын басқа мәжбүрлеу шараларынан өзінің мақсаттары бойынша айырмашылықтарға ие болады.

Қылмыстық құқықтағы жазаның мақсаттары дегеніміз – қылмыстық жауаптылықты орната, қылмыстың жасалуына кінәлі адамды қылмыстық жазаның әрбір түріне тарта және аталған шараны қолдана отырып мемлекет қол жеткізуге тырысатын түпкілікті, нақты әлеуметтік нәтижелер болып табылады. Сол себептен де жазаның түпкі мақсаты қылмыстың алдын алу (жалпы және арнайы). Мәжбүрлеу (қорқыту, үрейлендіру) және көз жеткізу (тәрбиелеу) қойылған мақсатқа қол жеткізудегі көмекші құралдар саналады.

Құқық бұзушыны түзету және қайта тәрбиелеу жазаның мақсаттарының бірі болып табыла отырып, сонымен қатар олар жазаның негізгі, түпкілікті, өзіндік мақсаттары – қылмыстың алдын алуға қол жеткізуге қызмет атқаратын құралдар болып табылады.

Бұдан байқайтынымыз жазаның мақсаты барынша кең ұғымында, қоғамға қауіпті іс-әрекеттердің жасалуының алдын алу болып табылады. Қандай әрекеттерді қалай жазалауды бекіте отырып заң шығарушы, жазалаудың нақты шараларын тағайындай отырып судья, жазаның атқарылуын жүзеге асыратын органдар да аталған мақсатты басшылыққа алады.

Бұл мақсатқа әртүрлі жолдармен қол жеткізуге болады. 1) қылмыскерді жаңа қылмыстарды жасау мүмкіндігінен айыру (ұзақ терзімге бас бостандығынан айыру) 2) қылмыскерге және қылмыс жасауға бейім өзге де тұлғаларға түзету ықпалын тигізетін психикалық әсер етумен (қорқыту, тәрбиелеу).

Арнайы алдын алу мақсатына бірінші кезекте сотталған адамды түзету арқылы және еңбекке деген адал көзқарас, заң талаптарын бұлжытпай орындау қоғам өмірінің ережелеріне деген құрмет рухында тәрбиелеу арқылы қол жеткізуге болады. Жазаның тәрбиелік жағы ондағы бар мәжбүрлеу элементтерінен ажырамас бірлікте. Жазалау мәжбүрлеу мен тәрбиелеудің диалектикалық бірлігі бола отырып қоғамдық қатынастарды қылмыстық қол сұғушылықтан қорғаудағы мемлекеттің қолындағы қажетті құрал болып табылады.

Сот қылмыстық жазаны қолдана отырып саналы азаматтарды тәрбиелеу қажеттілігін естен шығармауы тиіс. Алайда қылмыстық құқықтағы тәрбиелеу құқықтың басқа салаларындағы тәрбиелік ықпал етулермен салыстырғанда кейбір ерекшеліктерге ие болады. Қылмыстық құқықтағы тәрбиелеудің ерекше белгісі сонымен қатар жазалаумен қорқыту арқылы ықпал етеді, ал жазалаумен қорқыту жеткіліксіз болғанда қылмыс жасаған тұлғалар үшін мемлекет жаза қолданады. Мемлекет қылмыстық жаза қолданған кезде тәрбиелеу, мәжбүрлеумен ажырамас байланыста болады. Жеке адамға қарсы жасалатын аса ауыр қылмыстар үшін жазаның күшейтілуі осындай қылмыстарды жасауға бейім адамдарды қорқыту мақсатын көздейді.

Жазалаудың привентивті (алдын алу) ықпалы өзіне екі элементті біріктіреді: а) жазалаудың қажетті элементі болып табылатын мемлекеттің атынан теріс баға беру, кінәліге және айналасындағы адамдарға тәрбиелік әсер етеді себебі, мемлекет өзінің беделімен заңмен не нәрсені жасауға болатынын және нені жасауға болмайтынын бекітеді; б) қорқыту қылмыс жасауға бейім адамдарды қылмыс жасаудан бой тартуға мәжбүрлейді.

Арнайы алдын алудағы жазалауды қолдану барысындағы оңтайлы нәтиже сотталған адамның өзінің жүріс-тұрысының дұрыс емес екенін сезініп оған теріс баға беруінен көрінеді. Егер жазалауды қолдану нәтижесінде сотталған адам қоғамға пайдалы, саналы азамат деп танылатын болса, онда жазаның мақсаты орындалады деп есептеуге болады. Алайда, егер сотталған адам қылмысты тек жазалаудан қорыққандықтан жасамайтын болса жазаның функциясы орындалған жоқ деп санауға болмайды.

Жазалау арқылы қол жеткізуге болатын екі жағымды нәтижені айырып көрсетуге болады: а) жазаны өтеген тұлға өзі тартқан жазалаудан қорыққандықтан жаңадан қылмыс жасамайды. Жаза бұл жағдайда арнайы алдын алу мақсатына қол жеткізеді, бірақ субъектіні моральдық жағынан толық түзелді деп тануға болмайды; б) жазаны өтеген тұлға қайталап қылмыс жасамайды себебі өзінің оған дейінгі жүріс тұрысының жағымсыздығын сезінеді. Бұл жағдайда жаза арнайы алдын алу мақсатына қол жеткізді және субъект моральдық жағынан түзеледі.

Сонымен қатар жазалау арқылы қорқыту барлық азаматтарға бірдей ықпал етеді десек, ол қате тұжырым болар еді. Көптеген адамдар қылмысты тек жазадан қорыққандықтан емес, қылмыстық іс-әрекеттің қоғам мүддесіне қайшы келетіндігін сезініп, түсінгендіктен жасамайды.

Жазалау арқылы қорқыту қылмысты жасаудан белгілі бір дәрежеде сақтандырады және алдын алушылық әсерін тигізеді. Алайда аса тиімді болмас еді. Қылмыстық жазамен қорқыту, қоғамның тұрақсыз элементтеріне әсер етуі үшін, оның қолданылуының нақтылығы өте маңызды болып табылады.

Сонымен қатар қылмыстық жазаның тән азабын шектіруді немесе адамның қадір-қасиетін қорлауды мақсат етпейтіндігінің заңда бекітілгендігін үнемі есте ұстаған жөн.

Сонымен жоғарыда айтылғандарды қысқаша қорытындылайтын болсақ жазаның мақсаттары дегеніміз оны тағайындау, қолдану және жүзеге асыру барысында қол жеткізілуі тиісті түпкілікті әлеуметтік нәтижелер болып табылады. Оларға әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру, сотталған адамды түзеу, сотталған адамның да басқа адамдардың да жаңа қылмыстар жасауынан сақтандыру мақсаттарын жатқызамыз.

Әлеуметтік әділеттікті қалпына келтіру мақсаты қылмыстық заңның маңызды белгілерінің бірі әділеттік принципінен туындауды. Жасалған қылмыстың қоғамға қауіптілік дәрежесі мен сипатының және жазаның қаталдығының шамалас болуы, сонымен қатар жеке тұлғаның, қоғам мен мемлекеттің қол сұғылған мүдделерін толық және әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру деп түсінуіміз керек. Әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру қылмыстық жазаның мақсаты ретінде алғаш рет ресейдің қылмыстық заңнамасында тікелей бекітілген болатын. Жазаның нақ осындай мақсатын теріске шығармаған кеңес криминалистерінің аз санының қатарында өткен ғасырдың 60-жылдары Ленинград университетінің профессоры Н.А. Беляев болатын. Аталған ереженің құқықтық нормада бекітілуі өзіндік тарихына ие. Осыған дейін де атап өткеніміздей ұзақ уақыттар бойына заң әдебиеттерінде жапа жектірудің жазаның мақсаты болып табылатындығы мәселесә жөнінде қызу пікірталастар орын алып келген болатын. Егер жаза және жапа шектіру сөздерін синоним ретінде қарастырар болсақ, онда қойылған сұраққа басқа жауап іздеудің қажеті болмайды. Алайда жапа шектіруді қылмыстық жазаның мақсаты ретінде танушылар өз тұжырымдарын қолдай отырып жапа шектірудің мақсатын қарапайым түріндегі кек алу ретінде түсінбеу қажет деген ой білдірді, олардың пікірінше жапа шектіру қылмыстың жасалуына байланысты тұрақсыздыққа ұшыраған қоғамдық сананы қанағаттандыру міндеті ретінде қабылдануы тиіс. Уақыт өте келе аталған міндетті осындай күйде түсіну әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру мақсаты ретінде модификацияға ұшырады.

Әділеттілік ұғымы адамдар арасындағы қайырымдылық пен зұлымдықтың бөлінісі тұрғысынан алғандағы белгілі бір құбылыстардың ара қатынасын сипаттайтын этикалық категория ретінде қалыптасты: адамдардың (таптардың, әлеуметтік топтардың, жекелеген тұлғалардың) рөлдері мен олардың әлеуметтік жағдайларының ара қатынасы; олардың құқықтары мен міндеттерінің; әрекет пен соның сыйының арасындағы (осы аталғанның жеке жағдайы қылмыс пен жазаның ара қатынасы) қатынас. Олардың алғашқысы мен соңғысының сипаттарының арасындағы сәйкестік этикада әділеттілік, ал сәйкессіздік әділетсіздік ретінде бағаланады.

Жаза жасалған қылмысқа мемлекеттің жауабы ретінде қарастырылады және берілген баппен қылмысқа құқықтық көзқарас білдірудің өзіндік ерекшелікті тәсілі ретінде реттеледі. Заң шығарушы оны Қылмыстық Кодексте қарастырылған ықпал етудің өзге

шараларынан, атап айтқанда: кәмететке толмағандарға қолданылатын тәрбиелік ықпал ету шараларынан, медициналық сипаттағы мәжбүрлеу шараларынан ажыратады.

Мәжбүрлеу шарасының мемлекеттік сипаты, жаза тек мемлекеттің атынан тағайындалатындығын және іс-әрекетті қылмыстық, ал қылмыс жасаған тұлғаны жаза тартылуы тиіс адам ретінде жариялы-құқықтық мемлекеттік бағалау болып табылатындығын білдіреді.

Сонымен бірге қылмыстық жазаға тартудың қылмыстылықпен күресудің негізгі құралы болып табылмайтындығын естен шығармаған дұрыс. Жазаға тарту қылмысқа, қылмыстылыққа және оның себептеріне қатыстылықта алғанда екінші кезекте тұруы тиіс. Қылмыстылықпен күресте мемлекетпен жүзеге асырылатын экономикалық, саяси, ұйымдық-басқарушылық шаралар негізгі маңызға ие болады. Біз дипломдық жұмысымыздың осыған дейінгі бөлімдерінде қылмыстық жазаның негізгі ұғымына барынша терең тоқталғандықтан онда айтылған тұжырымдарды қайталап жатудың қажеті болмас деп санаймыз.

Сотталған тұлғаны жазалау арқылы әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру тұтастай алғанда қоғамға, жеке жағдайда жәбірленушіге қатысты жүзеге асырылады. Қоғамдағы әлеуметтік әділеттілік өзінің мүмкін шектерінде жүзеге асырылады: мемлекет айып салудың, мүлікті тәркілеудің, түзеу жұмыстарының, жазаның басқа да түрлерінің есебінен келтірілген залалдың орынын толтырады; азаматтардың мемлекеттің қылмыскерді жазалауға қабілетті екендігіне көзі жетеді және оны заңға сәйкес, ізгілік, тиімділік бастауларын басшылыққа ала отырып қылығына сай жазалайтындығын көреді. Жәбірленушіге қатысты түрде әлеуметтік әділеттілік қылмыс арқылы бұзылған оның мүдделері мен құқықтарын қорғау арқылы қалпына келтіріледі.

Аталған мақсатты жүзеге асыра отырып, жаза келтірілген зиянның орынын толтырудың мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс сотталған адамның құқықтары мен бостандығын шектеу, оның жапа шегуі жәбірленушінің жасалған қылмысқа байланысты шегуге мәжбүр болған қолайсыздықтарымен сәйкес келуін білдіреді.

Құқықтың адамның құқықтары мен міндеттерінің белгілі бір деңгейін бекітетіндігі белгілі. Олардың бұзылуы, яғни құқықтың бұзылуы, әрқашанда әділеттіліктің бұзылуы болып табылады. Қылмыстық құқықтың, құқықтың басқа салаларынан айырмашылығы қылмыстық-құқықтық нормалармен жауаптылық бекітілген қылмыстың құқықтағы әділеттіліктің бұзылуының ең шыңы болып табылатындығында, қылмыс әділеттілікті теріске шығарудың ең жоғарғы деңгейі болып табылады ол мысалы, адам өлтіру, денсаулыққа зақым келтіру, тонау және қарақшылық және т.б. қылмыс түрлерінен көрініс табуы мүмкін. Біздің ойымызша қылмыстық жазаның бәрі бірдей және барлық жағдайда әлеуметтік әділеттілікті толықтай қалпына келтіре алмауы мүмкін. Мысалы, адам өлтіру орын алған жағдайда кінәлі адамда қандай мерзімге де бас бостандығынан айыру жазасын қолданғанмен адамның өмірін қалпына келтірудің мүмкін болмайтындығы түсінікті. Алайда, бұл қылмыстың аталған түрі үшін жазаға тарту барысында әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру мақсатына қол жеткізілмейді дегенді білдірмейді. Қылмыстық жазаның «қанға қан», «жанға жан» қағидасын басшылыққа алатын кек алудан айырмашылығы да осында болар.

Жоғарыда аталған жағдайларда әлеуметтік әділеттілік кінәлі тұлғаның құқықтары мен бостандықтарын шектеу (мысалы, ұзақ мерзімдерге бас бостандығынан айыру және аталған жазаның мазмұнынан туындайтын қатаң жағдайларға мәжбүрлеп ұшырату). Осылайша өзіміз осыған дейін сөз қылған жазаның жапа шектірушілік мазмұны аталған жағдайларда да әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтірудің өзіндік қылмыстық-құқықтық тәсілі болып табылады.

Сондай-ақ қасақаналықпен адам өлтіру үшін қолданылатын қылмыстық-құқықтық санкциялардың қалпына келтірушілік қызметі мүлкітік жайды да теріске шығармайтындығы туралы пікірлер де бар. Мысалы, С.В. Бородин аталған қылмыстар үшін бас бостандығынан айыру түріндегі дәстүрлі жазаға қосымша айыптық санкцияларды да қолдануды ұсынады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ.

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. – Астана: Елорда, 2018. – 56 б.
2. Қазақстан Республикасының Қылмыстық Кодексі. – Алматы: ЮРИСТ, 2016. - 144 б.
3. А.Н. Ағыбаев. Қылмыстық құқық. Ерекше бөлім. - Алматы: «Жеті жарғы», 2017. - 584 б.
4. Арыстанбеков М.А., Шакенов А.О. Криминалистика. Оқу-әдістемелік құрал. - Қарағанды, 2013.
5. ҚР Жоғарғы Соты Пленумының жинағы. Алматы, 1999 ж.

Таджиханова Б.Т.
старший преподаватель кафедры «Право»,
Байзакова Р.Б.
старший преподаватель кафедры «Право»,
Толенди М.А.
старший преподаватель кафедры «Право»
Казахский национальный аграрный исследовательский университет
(Алматы, Казахстан)

РОЛЬ СЕМЬИ В ВОСПИТАНИИ АНТИКОРРУПЦИОННОГО ПОВЕДЕНИЯ ЛИЧНОСТИ

Аннотация. В статье дается разъяснение понятия коррупции, ее влияние на общество, затрагиваются вопросы антикоррупционного воспитания, а также роль социального института как семья в формировании неприятия к коррупции.

Ключевые слова: коррупция, правовая культура, антикоррупционная культура, семья.

ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ МІНЕЗ-ҚҰЛҚЫН ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ОТБАСЫНЫҢ РӨЛІ

Аңдатпа. Мақалада сыбайлас жемқорлық ұғымы, оның қоғамға әсері түсіндіріледі, сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәрбие мәселелері, сондай-ақ әлеуметтік институттың сыбайлас жемқорлыққа қарсы бас тартуды қалыптастырудағы отбасы ретіндегі рөлі қозғалады.

Түйінгі сөздер: сыбайлас жемқорлық, құқықтық мәдениет, сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет, отбасы.

THE ROLE OF THE FAMILY IN THE EDUCATION OF ANTI-CORRUPTION BEHAVIOR OF THE INDIVIDUAL

Annotation. The article clarifies the concept of corruption, its impact on society, addresses issues of anti-corruption education, as well as the role of a social institution as a family in the formation of rejection of corruption.

Keywords: corruption, legal culture, anti-corruption culture, family.

Согласно Закону РК «О противодействии коррупции», коррупция – незаконное использование лицами, занимающими ответственную государственную должность, лицами, уполномоченными на выполнение государственных функций, лицами, приравненными к лицам, уполномоченным на выполнение государственных функций, должностными лицами своих должностных (служебных) полномочий и связанных с ними возможностей в целях получения или извлечения лично или через посредников имущественных (неимущественных) благ и преимуществ для себя либо третьих лиц, а равно подкуп данных лиц путем предоставления благ и преимуществ [1].

Коррупция одна из самых серьезных социальных проблем в нашей стране. Это связано с тем что к коррупции подвержены практически все важные институты общества, включая властные структуры, производственные отрасли, образование и здравоохранение. Данное явление угрожает национальной безопасности, снижает качество государственных услуг и, что самое главное, лишает общество важных ресурсов, рассчитанных на удовлетворение потребностей образования, здравоохранения и инфраструктуры. Коррупция подрывает доверие общества к органам правосудия, лишает судебные системы возможности гарантировать защиту прав человека и влияет на выполнение своих обязанностей судьями, адвокатами и другими представителями юридической профессии [2]. Из-за недоверия общества возникает такое понятие как правовой нигилизм, что более того тормозит развитие правовой системы и общества.

В связи со стремительным развитием общества, очень важно не допустить таких ошибок на пути к демократическому государству [3].

Почему же возникает такое явление как коррупция? Причины коррупции довольно разнообразны по своей природе и направленности воздействия. Более изученным является социально-экономический фактор; основная закономерность пространственной характеристики коррупции заключается в том, что степень ее в стране зависит от уровня ее экономического развития. Наиболее статичными являются природные (природно-ресурсные) и социо-культурные факторы, которые определяют общую предрасположенность (или не предрасположенность) общества к проявлениям коррупции.

Причины коррупционного поведения лежат в неправильно сформированных ценностях личности, в сфере ее потребностей и нейтрального отношения к морально разлагающему общество явлению. Ведь, «даже безразличное отношение человека к взяточничеству является стимулирующим фактором развития коррупции» [4]. Также сформированное ценностное отношение, которое является основой нравственного воспитания, порождает многие качества, присущие ответственному гражданину своей страны, такие качества как дисциплинированность, совесть, честность и гуманность.

Антикоррупционное воспитание, среди средств массовой информации, надзорных ведомств и общественных организаций является самым эффективным средством по сохранению в обществе системы ценностей, присущей высокоморальному социуму. Можно выделить несколько минусов данного антикоррупционного проекта: во-первых-его долговременность - чтобы сформировать личность, которая опирается на правильные нормы поведения, нужно постепенно подавать информацию (сначала ребенок узнает о самом понятии коррупции, формирует ее негативный образ посредством родителей, потом с помощью образовательных учреждений, средств массовой информации а также деятельности органов государственного управления, касательно борьбы с коррупцией), данный процесс занимает много времени, начиная с детства до окончательного формирования личности, когда человек сам осознает свою ответственность по отношению к обществу, к его сохранности и развитию; стоит отметить, что правильное влияние на ребенка также требует определенных сил и навыков для психологического воздействия и правильной подачи ценностей. Важнейший

постулат теории Эдвина Сатерленда, а именно то, что формальный подход, принятый воспитателями в школе, а также родителей, не имеющих психологического контакта с детьми, часто не приводит к должным результатам.

Формирование нетерпимого отношения к коррупционному поведению – это воздействие на мотивационную структуру личности, его ценностные ориентации. В этом контексте важно реализовать различные позитивные меры юридической ответственности, стимулирующих правомерное поведение. Что касается семьи при воспитании, стоит затрагивать темы, относящиеся к самым основным аспектам, на которых держится нетерпимость к коррупции, такие как саморегуляция и самоорганизация.

Семья - один из механизмов самореализации общества, и ее функционирование связано с утверждением всех общечеловеческих ценностей. Поэтому сама семья ценится и включается в социальные процессы. Семья выполняет воспитательную, защитную и репродуктивную функции. Касательно темы коррупции нужно конкретнее описать воспитательную функцию.

На качество воспитания в ребенке неприятия коррупции, закладке положительных установок влияет образовательный уровень родителей, а также участие их в жизни общества. Многие родители по неопытности и необдуманности совершают серьезные, а порой непоправимые ошибки в воспитании своих детей. Иногда люди попросту не понимают насколько огромна их ответственность в воспитании и как сильно она влияет на формирование сознания ребенка, его правовой культуры. Конечно на плечах семьи лежит не только заложение основ антикоррупционного поведения, но и регулирование потребляемой ребенком информации. Стоит тщательно отбирать контент, который так или иначе будет влиять на формирование личности. До того как он научится осознанно вести себя как правомерный гражданин, его родные должны подавать пример добросовестных граждан и постепенно учить его базовым ценностям.

Коррупция является частной проблемой, отражающей пренебрежительное и отрицательное отношение к праву, к декларируемым в обществе ценностям. Антикоррупционная установка основана на глубоком понимании ценности права как выдающемся цивилизационном достижении, кристаллизующем опыт многотысячелетнего выживания человечества и поиска социальной модели, основанной на идее справедливости и равенства (в формально юридическом смысле) [5]. Уважительное отношение к праву формируется общественным укладом, естественным порядком вещей, в которых как ячейка общества существует семья. Таким образом как и семья, посредством воспитания будущих ответственных граждан, так и общество, оберегая каждую его составляющую и обеспечивая всем необходимым для дальнейшего развития, зависят друг от друга.

Воспитание личности ведет за собой формирование культуры. Непосредственно формирование антикоррупционной культуры делится на этапы.

Первый этап (до 6 лет) - это период, когда дети растут в семье и познают окружающий мир. В этот момент, посредством воспитания закладываются духовно-нравственные ценности и устанавливаются социальные нормы поведения.

Второй этап (от 7 до 18 лет) - это школьный этап, во время которого происходит «закрепление» материала. Школа также занимает немаловажное место в антикоррупционном воспитании (поэтому необходимо постоянно совершенствовать систему образования, особенно в плане формирования ценностных отношений на начальных этапах развития ребенка как гражданина). В этот период формируется нравственная культура чести, стыда, достоинства и справедливости.

Третий этап - студенческий. На этом этапе формируется дух патриотизма и позитивное отношение к жизни в условиях противодействия коррупции в Казахстане.

В педагогической и психологической литературе постоянно указывается то младший дошкольный, то подростковый возраст как переломные в этом отношении. Личность действительно рождается дважды: первый раз - когда у ребенка проявляются в явных формах полимотивированность и соподчиненность его действий, второй раз - когда возникает его сознательная личность [6].

При отсутствии антикоррупционного воспитания, в большинстве случаев начинается моральное разложение личности, которое начинается уже в подростковом возрасте.

В процессе формирования личности молодых людей ответственность лежит на всех членах его семьи, на ближайшее его окружение. Несовершеннолетние могут не знать, как применять свои правовые знания в определенных ситуациях. В дальнейшем данное отрицательное поведение ведет за собой отрицание любых правовых норм, установленных государством, в том числе и мер, направленных против коррупции. Правовая осведомленность таких субъектов зависит от влияния взрослых. Поэтому в семье очень важно с самого раннего возраста ребенка прививать ему антикоррупционные стандарты поведения. Каждый казахстанец, каждая семья должны понимать, что борьба с коррупцией – дело всего общества [7].

Основной формой влияния на подрастающее поколение, которое готово к усвоению знаний и имеет определенные навыки для максимального усвоения информации, является учебный процесс. Но им не стоит ограничиваться. Воспитать кого-то, значит побудить его к повторению определенных действий и выявления их последствий, а в купе с поощрениями это формирует определенный опыт. Тем самым через некоторое время можно убедиться, что подросток становится более самостоятельным, у него формируются навыки правомерного поведения, опыт для разрешения различных жизненных ситуаций.

Развитие Республики Казахстан как демократического государства, его дальнейшая безопасность и процветание зависит от уровня просвещенности молодежи, развития их личности. Соответственно нынешние подростки должны быть конкурентноспособны, обладать достаточными знаниями законов, выявлять и предпринимать определенные действия по устранению проблем любого характера, обладать знаниями языков для выхода из страны на международный уровень. Анализируя поведение молодежи можно с уверенностью описать каким будет общество в перспективе. Данные характеристики обуславливается внутрисемейным воспитанием таких качеств как ответственность, дисциплинированность, честность, трудолюбие. Человеку имеющему такие нравственные качества будут попросту презируемы любые

формы коррупционного поведения. Поэтому «главной целью государства в области семейной политики должно стать создание всех необходимых условий для обеспечения семейного благополучия, а также поддержка семьи и развитие идеологии значимости семьи в воспитании будущего поколения» [8].

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

акон РК от 18 ноября 2015 года № 410-V «О противодействии коррупции». // – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <http://online.zakon.kz/document/>.

Диего Гарсия-Саян Коррупция, права человека и независимость судебных органов // UNODC Управление Организации Объединенных Наций по наркотикам и преступности [Электронный ресурс]. – URL:

. И. Попова, С. В. Посадскова Антикоррупционное воспитание // Наука. Общество. Государство. – 2021. - №1 – С. 109 / [Электронный ресурс]. – URL: <http://esj.pnzgu.ru>

. Рыбалкин О воспитании антикоррупционной позиции личности // Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств. – 2014. - №1 – С. 1

. В. Дубовиченко, В. П. Карлов Проблемы антикоррупционного образования // Вестник Волжского университета им. В. Н. Татищева. – 2019. - №3, том 1 – С. 169

. Н. Леонтьев Деятельность. Сознание. Личность // Факультет психологии Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова [Электронный ресурс]

Умадилова Т., Кумекова С. Правовое воспитание несовершеннолетних как условие формирования правового государства // Национальная ассоциация ученых. – 2015. - №11 – С. 145

ра. Ткачев, Е. Э. Цибарт Индекс восприятия коррупции и рейтинг России по данному показателю // Символ науки. – 2020. - №4 – С. 117

]

.

–

MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS

Executive Editor-in-Chief: PhD Oleh M. Vodiany

January 2024

ISSUE 1(65)

The results of scientific researches, errors or omissions are the authors' responsibility

Founder: "iScience" Sp. z o. o.,
NIP 5272815428

Subscribe to print 05/02/2024. Format 60×90/16.

Edition of 100 copies.

Printed by "iScience" Sp. z o. o.

Warsaw, Poland

08-444, str. Grzybowska, 87

info@sciencecentrum.pl, <https://sciencecentrum.pl>

ISBN 978-83-949403-3-1

9 788394 940331